

Povědomí o významu duševního vlastnictví pro podnikání je u nás stále velmi nízké

**DAVID
KARABEC**

OCHRANA DUŠEVNÍHO
VLASTNICTVÍ

Nestačí jen vědět, umět, nebo třeba zásobovat trh originálními výrobky a službami. Nestačí se spoléhat na dob-

ré mravy ostatních a na to, že vám budou fandit, pokud objevíte souvislosti, postup, technologii, které budou lidem prospěšné. Unikátní myšlenky a nápady je nutné odpovídajícím způsobem chránit, aby se cizím peřím nemohl chlubit ten, komu zásluhy nepatří. Jak je právě ochrana duševního vlastnictví pro podnikání důležitá, osvětlil advokát JUDr. David Karabec, MPA:

Duševní vlastnictví je jedna z vašich specializací – čím vás tento obor uchvátil a proč jste se rozhodl věnovat mu podstatnou část své praxe?

Problematika ochrany duševního vlastnictví úzce souvisí s podnikáním. Na počátku své advokátní praxe v roce 1993 jsem se věnoval právnímu poradenství pro začínající podnikatele a postupně jsem začal zjišťovat, že je třeba ochraňovat jejich soutěžní výkony nejednom právními prostředky proti nekalé soutěži, ale že je třeba také chránit jejich duševní vlastnictví ochrannými známkami, patenty, užitnými či průmyslovými vzory, včetně ochrany obchodního tajemství a know-how. To mě přivedlo ke studiu průmyslových práv na Institutu průmyslové právní ochrany Úřadu průmyslového vlastnictví a tato problematika mě nakonec zaujala tak, že jsem se jí rozhodl věnovat naplno. Jako advokát mám nyní možnost zastupovat významné spory týkající se ochrany nejenom před nekalou soutěží, ale také v oblasti porušování práv k duševnímu vlastnictví, což spolu často souvisí. Vedle toho se snažím v rámci naší rodinné konzultační, poradenské a vzdělávací společnosti o osvětu v této oblasti, protože povědomí o významu duševního vlastnictví pro podnikání je u nás stále velmi nízké. Založil jsem z tohoto důvodu i vlastní Školící centrum ochrany duševního vlastnictví, kde pořádáme přednášky pro všechny zájemce o tuto problematiku, a píšu také články na svůj blog, sociální síti i odborná periodika a specializované portály.

Na téma patentů, průmyslových vzorů, ochranných známek jste vydal článků nespočet, ale napsal jste i řadu publikací. Která je tou poslední a co bylo podnětem k jejímu vzniku?

Mezi podnikateli je relativně solidní povědomí o ochranných známkách, jejichž registrace je poměrně snadná a většinou jde také o jediný způsob průmyslové právní ochrany jejich podnikání. Na druhou stranu se tak často děje bez hlubších znalostí o této problematice, takže se pak stane, že ochranné známky ve skutečnosti neplní dobře svoji roli ochránit výrobky a služby přihlašovatele a jejich potenciál tak zůstává nevyužitý. A téměř vždy, a to zejména u malých a středních podniků, chybí celková strategie průmyslové právní ochrany, přestože zde máme k dispozici celou řadu dalších možností, jak ochránit jejich duševní vlastnictví a profitovat z něho. Zahraniční firmy a také velké domácí podniky jsou si toho velmi dobře vědomy, o čemž svědčí jejich velká aktivita v přihlašování zejména patentů a poskytování licencí. A právě za účelem podpory malých a středních podniků jsme ve spolupráci Vysoké školy finanční a správní, a.s. a Asociace malých a středních podniků a živnostníků ČR vydali v roce 2017 příručku s názvem

Založil jsem z tohoto důvodu i vlastní Školící centrum ochrany duševního vlastnictví, kde pořádáme přednášky pro všechny zájemce o tuto problematiku, a píšu také články na svůj blog, sociální síti i odborná periodika a specializované portály.

„Průmyslová práva a licence“, která se v roce 2019 dočkala svého 2. aktualizovaného vydání. Tato příručka je určena nejen pro studenty, ale zejména pro podnikatele s cílem podpořit jejich inovační výkonnost a konkurenceschopnost nejen v České republice, ale i v mezinárodním měřítku.

Myslíte si, že ochrana nehmotného majetku je u nás stále značně opomíjena a firmy z její podstaty těží méně než v zahraničí? Nebo se situace již lepší?

Jsem optimista, a proto věřím, že úsilí, které je vynakládáno na podporu výzkumu, vývoje a inovací, jakož i na osvětovou činnost zejména ze strany Ministerstva průmyslu a obchodu a Úřadu průmyslového vlastnictví nakonec povede k úspěchu. Mimořádně významné je zařazení podpory ochrany duševního vlastnictví do Inovační strategie České republiky 2019–2030, jako jeden z jejích pilířů. Přípravují se také strategie, jak dostat tuto problematiku do škol jako součást vzdělávacích osnov, a to již na úrovni základních a středních škol. Stát také hodlá do oblasti výzkumu vývoje a inovací významně investovat až 2,5 hrubého domácího produktu a zařadit Českou republiku mezi inovační lídry Evropy. Zatím máme do této pozice poměrně daleko, před námi jsou s velkým náskokem Německo, Holandsko, Švédsko, Dánsko a další země, ale strukturou našeho průmyslu, vzdělaností a pracovitostí máme velkou šanci se během 10 let mezi tyto inovační lídry dostat. To ovšem mimo jiné znamená zaměřit se na produkty s vysokou přidanou hodnotou s cílem uspět na globálním trhu, které jsou kvalitně chráněny prostřednictvím průmyslových práv, zejména patenty. Přitom nelze zapomínat ani na ochranu obchodního tajemství a know-how, jejichž význam je často zásadní, avšak faktická i právní ochrana je u nás obvykle zcela nedostatečná. Z praxe jsou přitom známy případy cílené průmyslové špionáže, která vede k protiprávnímu využívání duševního vlastnictví českých firem.

Podle jakých pravidel se stanovuje cena takového majetku? A v jakých dokumentech ji smí vlastník uvádět? Nebo se z pochopitelných důvodů s touto cenou operuje jen výjimečně?

Podnikatelé mají často tendenci stanovovat hodnotu své firmy pouze na základě hmotných aktiv jako jsou budovy, pozemky, strojí a technologické vybavení, osobní automobily, počítače apod. Na ochranu tohoto majetku vynakládají často významné finanční prostředky, zejména na jeho fyzickou ochranu, ostrahu, pojištění apod. Neuvědomují si však, že často vyšší a významnější hodnotu může mít jejich nehmotný majetek, jako jsou např. autorská práva k software, know-how, obchodní tajemství, výsledky vývoje, výzkumu a inovací či původ nebo zeměpisná oblast, kde vznikají jejich produkty. Přitom všechny tyto aspekty

ve spojení s originálními dovednostmi mohou přetvořit v registrovaná práva, ať to jsou již zmíněné ochranné známky, ale zejména patenty, užitné vzory, průmyslové vzory a další, čímž mohou dosáhnout jejich významné právní ochrany. Navíc mohou všechna tato práva nechat ocenit znaleckým posudkem, a tak se v účetních závěrkách firem může objevit významný nehmotný majetek. Ten pak může sloužit nejenom jako majetek na straně aktiv, ale také jako záruka pro banky v případě úvěru. A to nemluvíme o možnosti tento nehmotný majetek licenčně využít a získat tak příjmy z poskytnutí těchto práv třetím osobám. Investice do výzkumu, vývoje a inovací se tedy rozhodně vyplácí.

Advokát JUDr. David Karabec, MPA, který se specializuje na agendu týkající se podnikání a ochranu duševního vlastnictví

Oravdu lze duševním vlastnictvím ručit například za bankovní úvěr?

Ano. Jak jsem již zmínil výše, duševní vlastnictví může tvořit významnou součást majetku firmy. Je-li tento nehmotný majetek dobře chráněn a také aktivně využíván buď při vlastním podnikání nebo formou licencí, může sloužit jako záruka za bankovní úvěr. Peněžní ústavy umějí s touto formou ručení pracovat, přičemž je nutné jeho ocenění znaleckým posudkem.

Nastala doba generační výměny majitelů, zakladatelů firem, kteří se s nadšením dali do podnikání začátkem 90. let minulého století. Souvisí s tím i prodej firem, ale některé z nich vlastně nemají co nabídnout kromě historie, zkušeností, známého jména ošetřeného například ochrannou známkou. Je to dostatečné na vyjednávání? Roste cena takové ochranné známky se stoupajícím počtem roků na trhu?

Tradice, zkušenosti a známé jméno jsou určitě dobrým předpokladem pro úspěšné předání firmy následovníkům, většinou rodinným příslušníkům, kteří v této tradici pokračují. V případě prodeje firmy je však zpravidla rozhodující ocenění majetku a dosažení co nejlepší ceny pro prodávající. Zde mají své nezastupitelné místo právě takové hodnoty, jako je duševní vlastnictví, které může tvořit zásadní a někdy i jedinou hodnotu firmy. Pak je samozřejmě rozhodující způsob ochrany těchto práv a doba jejich použitelnosti. V případě patentu se poskytuje doba ochrany maximálně na 20 let, u užitného vzoru na 10 let, u průmyslového vzoru na 25 let. U ochranných známek je možné dobu ochrany prodloužovat vždy na dobu 10 let, a to opakovaně. Majetková práva k autorským dílům trvají po dobu života autora a ještě 70 let po jeho smrti. Z toho je zjevné, že vhodnou kombinací těchto práv, dobře zvoleným způsobem jejich ochrany a celkovou strategií lze dosáhnout významné hodnoty k vyjednávání o prodejní ceně podniku. S tím i souvisí hodnota jednotlivých práv, např. k ochranné známce, protože pouze samotná doba jejich registrace neznamená automaticky zvýšení její hodnoty. Tato hodnota musí být vždy podpořena kvalitními službami a produkty, které jsou v ideálním případě chráněny i dalšími průmyslovými právy.

Jak těžit z nehmotného majetku ve prospěch podniku? Co se nabízí? Například poskytování licencí?

Průmyslová práva mají sloužit nejen k ochraně výsledků výzkumu, vývoje a inovací při vlastním podnikání, ale mohou sloužit také jako významný zdroj příjmů ve formě licencí. Na poskytování licenčních práv profitují především zahraniční firmy, které jsou si dobře vědomy významu průmyslové právní ochrany jejich produktů. To je znát především ze statistik Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO), kde vidíme, že např. u patentů je nesmírně vysoká aktivita zahraničních přihlašovatelů, zejména z Číny, která během posledních 30 let předběhla všechny vyspělé země světa, včetně dlouholetého lídra v této oblasti USA. Mezi další lídry na prvních pěti místech jsou Japonsko, Německo a Korea. S velkým odstupem pak vidíme evropské země, a to v čele s Francií. Všechny tyto země si jsou vědomé potenciálu ochrany jejich duševního vlastnictví, která jim umožňuje získat monopol v určité oblasti a možnost tak vysoce profitovat z poskytování licencí k těmto právním dalším výrobcům.

V poslední době často používáme slovíčko „know-how“. Neplývá jím příliš?

Myslím, že slovní spojení know-how je využíváno poměrně často a firmy si jeho význam uvědomují. Vědí, že jde o souhrn určitých specifických znalostí a dovedností, které mají určitou hodnotu. Na druhé straně však, až na výjimky vůbec nevědí, jak správně jejich know-how chránit a využívat. Často se pak stane, že jsou podnikatelé překvapeni tím, že jejich dlouho budované znalosti odcizí bývalí zaměstnanci, kteří si pak na zelené louce založí vlastní podnik a svému někdejšímu zaměstnavateli konkurují. A že to není specifikum jen českých podniků, o tom svědčí i zájem některých zahraničních firem o nelegální získání cenného know-how českých podnikatelů. V této souvislosti je překvapivé, že většina příjmů z licencí v České republice je generována právě z licencí k poskytnutému know-how a nikoliv z mnohem bezpečnějších patentů, užitných či průmyslových vzorů nebo ochranných známek. Je proto nanejvýše nutné se seznámit se všemi možnostmi a způsoby ochrany před zneužitím know-how a obchodního tajemství, protože pouze tak je možné se účinně bránit právními prostředky v případě jejich porušování.

otázky připravila Eva Brixí